

NOKUTs fagskolekonferanse 2011

Jonny Simmenes/ Frode Janborg

Tema

- Hva er kvalitet?
- Hva skal til for å få studentene til å gjennomføre studiene på best mulig måte?
- Hvordan kan nettstøttet utdanning bidra til kvalitet?
- I hvilken grad fagskolekandidater kommer i jobb og om arbeidslivet er fornøyd med fagskolekandidatene?

Hva talen i bunn og grunn forsøker å formidle/ overordnet budskap i talen:

- Hvem eier KVALITETSBEGREPET? Og hvem har rett til å legge innhold i det og anvende det?
- Det bør egentlig være KVALIFISERING vi snakker om når vi skal uttrykke hva kvalitet skal og bør inneholde;
 - Kvalifisering til en positiv identitet (som fagutdannet) for den studerende
 - Kvalifisering til dokumentert anerkjennelse for sin utvidete faglige kompetanse
 - Kvalifisering av den enkeltes sysselsettingsevne (employability)
 - Kvalifisering til nytteverdi for arbeidsliv og samfunn i økonomisk forstand

Vår påstand: Utdanningene for morgendagen er av en slik karakter at vi ikke lengre har "råd" til å holde oss med den "gamle" akademiske og enerådende definisjon (... slik de har hatt i 600 år).

Semantikk og språkføring vesentlig for å opprettholde statusen til det tradisjonelle kvalitetsbegrepet; må derfor være bevisst på dette for å kunne grunnlaget for å likestille alternative veier til oppfatning av hva som er kvalitet

Verdiskapingsargumentet må kobles til kvalitetsoppfatningen, ikke bare integritets-, dannelses- og identitetsargumenter.

Hva er kvalitet i utdanning?

Først og fremst: Et fantastisk viktig spørsmål (!), som vi er glad for å få muligheten til å kommentere. En honnør til dere som har satt det på dagsorden!

Jeg våger den påstand at flere av passasjerene ville undret seg over, kanskje sågar gått i land, dersom de visste at kapteinen på et moderne cruiseskip med flere tusen passasjerer bare har 2-årig teknisk fagskole fra Ålesund. Mer enn en teoretisk og forskningsbasert utdanning er dette en praktisk basert utdanning, på toppen av mange – la oss si 10-15 år med realkompetanse som styrmann i utenriksfart.

Si meg; hva MER skal til før han med rett kan hevde sin kompetanse koblet til et aspekt av utøvd eller opplevd kvalitet? Hvilket annet begrep enn kvalitet er det som kan erstatte eller finnes dekkende for det ansvaret han har for et flytende samfunn med tusenvis mennesker om bord?

Det rådende kvalitetsbegrepet

Er det slik at det i dag råder et for sterkt gjennomslag for en bestemt måte å tenke hva som er kvalitet i utdanning og kunnskapssammenheng, og at det kun er enkelte miljøer som får legge innhold i begrepet?

Er det slik at "Kvalitet" i dag er ensbetydende med en bestemt type skole, en bestemt type formidling, en bestemt type vurdering og evaluering – dvs. en bestemt prøveform, og en bestemt kulturell forståelse av hva som statusmessig er "høyere" og "sannere" – Til syvende og sist: en beskjed om hva som duger og hva som egentlig ikke duger...

Er det slik at det eksisterer en kultur som, satt på spissen, holder verdien av teori opp som viktigere enn erfaring og praktisk læring? Er det slik at de vi ser på som "smarte", er de som evner å tilegne seg en streng akademisk form for kunnskap. Og de "smart-ess-te" de som holder ut denne disiplinen lengst? Er det slik at de er "mindre smarte", de som strever med en slik form for tilegning av ny kunnskap og kompetanse?

I overhengende grad blir man i dag på sett og vis fortalt at den som vil lære; må lytte, notere og lese – med det mål å reprodusere mest mulig presist når tiden for prøvingen kommer.

Er du ikke lesevant og boklig sterk, så er du ute! Du er svakere. Og, jeg spør: Er du da også mindre verd?

Tilnærmer vi oss kvalitetsbegrepet på denne måten, er det ensbetydende med å mene at KVALITET er synonymt med at pensum, formidling og prøveform eller vurdering, er mest mulig vitenskapelig dokumenterbar og forskningsbasert.

Sett fra toppen av et slikt hierarkisk virkelighetsperspektiv, eksisterer alle underliggende utdanningsnivåer og skoleslag som nettopp underliggende: alle nivåer under "høyere" akademisk kunnskapsformidling, må forstås som blekere og blekere avskygninger av dette overlegne ideal. Jeg spør igjen; er vi tjent med en slik perspektivoppfatning? Er vi tjent med IKKE å anerkjenne og likestille alternative kilder til kvalifisering og kompetanse som uttrykk for kvalitet i utdanning?

Fagskoleslagets egentlige utfordring?

Fagskolen er et skoleslag som urettferdig og unødig får lide for et tradisjonelt og dominerende syn på akademisk og teoribasert utdanning. Derfor er den i altfor mange år, og fremdeles av mange, sett på som en BASTARD når det gjelder kvalifisering, og de statusmessige utfordringer som følger i kjølvannet av dette.

Er ikke fagskolens egentlige utfordring at den kunne vært omfavnet som en viktig produsent av alternativ kvalitet!?

Isteden – sett fra et akademisk og politisk ståsted – ses den på som en raritet, en puslespillbrikke helt ulik de andre, en som vi ikke helt vet hva er og hvor skal plasseres, et slags nødvendig onde: noe som dessverre er nødvendig for at samfunnet skal kunne høste av verdiskapingen. Men vi liker det ikke.

Dersom kapteinen på cruiseskipet hadde tatt samme utdanning ved akademisk høyskole; ville det da være større grunn til å anvende kvalitetsbegrepet på hans kvalifikasjoner? Ville det stilt seg

annerledes? Hadde han blitt en bedre kaptein av å skjøte på mer teori over 2 ekstra år? Hadde han lagt skipet tryggere til kai dersom vi visste at han også behersket Platons hule-liknelse eller kunne De Cartes gudebevis?

Det er fristende å si NEI.

Og da er det også fristende å si at vi må slutte å tenke utdanning og utdanningskvalitet etter en bestemt rangordning. Vi har viktigere ting å legge energien i: Vi må sørge for ettervekst av kandidater som kvalifiserer seg til oppgaver samfunnet og arbeidslivet trenger; Da må det gis rom for dem som utdannes på et nivå der praktisk og erfaringsbasert kunnskap er vektlagt på linje med teoretisk.

Vi må slutte og masere minus-identitet inn i studentene når det snakkes om "teoriSVAKE" fag, som om det skulle bety at hver student må forsones seg med skjebnen som "mindre smart". Vi må bruke språket slik at det gir den studerende fornyet selvtillit som kunnskapsrik, KVALIFISERT, og produktiv; – en nyforedlet borger det er bruk for, som verdsettes, som betyr noe. Istedenfor bruker vi i dag språket på en slik måte at det stigmatiserer.

De tilpasningsdyktige faller ikke ut av et slikt system – studenter og elever med alternative ressurser skyves ut av et slikt system. Det er lite smart i en tid da vi vet at det kommer en veldig vekst i etterspørselen etter håndverkere og praktiske baserte utdanninger på mellomnivå i fremtidens arbeidsmarked.

Her er SSBs fremskrivninger hen i mot 2025 ikke til å misforstå ...

Sløsing med humankapitalens potensial

Vi vil hevde det er sløsing og dårlig utnyttelse av vår samlede humankapital, dersom vi skal holde oss med et kvalitetsbegrep som på mange måter er med på å fremmedgjøre kompetanse-begrepet til bare å ha med hode å gjøre – ikke hender, ikke kropp; ikke visualisering, ikke dans, rytme, kunst, ikke åndsuttrykk, ikke learning-by-doing, ikke praktisk og erfaringsbasert læring.

La oss ikke kaste vrak på alternativ foredling av ressursene i en tid da vi trenger dem som mest.

Utfordringene krever mer fleksibilitet og anerkjennelse av alternative veier til kunnskap – basert på realkompetanse og tilpasset pedagogikk – Kort sagt: en bredere tilnærming til kvalitet ...

Hvordan skal vi tenke annerledes?

Kanskje bør vi være sjeleglade for at fagskolen som skoleslag har vært så mye av en bastard i det norske utdanningssystem, at ingen verken har ønsket eller klart å plassere dette skoleslaget inn i den rådende utdanningsstrukturen.

Dette gir – og takk og pris for det – fremdeles en åpning for å se og anerkjenne et alternativ syn på kvalitet innenfor faglig kvalifisering! Hadde fagskolen gått igjennom den akademiske "tilpasningskverna", hoppet på karusellen om å hevde seg i konkurransen basert på det rådende kvalitetsbegrepets begrensninger, så ville den ikke eksistert i dag. Den ville ha falt totalt igjennom.

Norsk industri og næringsliv trenger dyktige medarbeidere og kvalifiserte ledere, på forskjellige nivåer. Dette er ikke noe nytt, men nå trenger vi dem mer enn noen gang.

Forbundet for ledelse og teknikk og fagskoleslagets historie er rik på erkjennelsen av et gjensidig anerkjent behov: Etableringen av et forbund for tekniske funksjonærer og arbeidsledere på den ene side, og den tekniske fagskolen på den andre, går på mange måter hånd i hånd.

LO og FLTs historiske engasjement

LO og FLT har opp gjennom hele etterkrigshistorien hatt kontinuerlig interesse for fremførelsen av ansatte og nye ledere, som har praktisk erfaring fra det arbeidet de skal lede. Derfor har FLT vært og fremdeles er en forkjemper for fagskolenivået.

Vårt arbeid, og LOs engasjement knyttet til anerkjennelsen av realkompetansebegrepet som "gangbar mynt" i kvalifikasjonssammenheng, er nettopp et utslag av en slik forståelse og interesse.

Hva er det med utviklingen som utfordrer?

Når vi nå snakker om introduksjonen av "kunnskapssamfunnet" er det selvfølgelig ikke sånn at arbeidstakere før i tiden ikke behøvde, eller brukte, kunnskaper i forbindelse med utførelse av arbeidet.

Det nye er hvordan kravet til ansattes kompetanse- og kvalifiseringsbehov nå kontinuerlig er i endring; Ansatte i dag må på mange måter gis anledning til uavbrutt vedlikehold og utvikling av kompetansen, for å sikre sin egen attraktivitets-kapital som yrkesaktiv (employability) overfor sin nåværende og fremtidige arbeidsgiver(e): vi har på mange måter kommet i en situasjon der den ansatte kontinuerlig må "forsvare" sin posisjon som ansatt overfor arbeidsgivers stadige skjerpene faglige krav.

Utviklingen peker i retning av å anerkjenne at læring er noe som skal og bør finnes sted gjennom livet, og i nær kontakt med daglig praktisk arbeid. Det er heller ikke tilstrekkelig at læring bare skjer tidlig i livet, ved inngangen til et produktivt forhold og før yrkesaktivt liv tar til, men selvsagt også under marsjen...

FLT har vært opptatt av å ta på seg en rolle som garantist for å etablere en slik mulighet for våre medlemmer. Derfor har vi også brukt mye tid og ressurser på å etablere et system for kontinuerlig ivaretagelse av deres etter- og videreutdanningsbehov.

Både utviklingen og vår nytenkning fra vår side har på sett og vis sammenheng med aktualiseringen av stadig behov for kunnskapsoppgradering.

Implisitt peker en slik utvikling også i retning av en endret rett til å definere hva som er innholdsmessig relevant og metodisk kvalifiserende. Spørsmålet om hva som er kvalitet i utdanningene bør også være et spørsmål om vektlegging av erfaring, praksis, visualisering osv. innen læring, kvalifisering og kompetansebygging. Alternativene til teori og forskningsbasert undervisning, pedagogikk, prøving og evaluering, bør kunne få eksistere parallelt og med likeverdig status.

Ingen bør ha absolutt hevd på bruken av et kvalitetsbegrep

Etter vårt skjønn bør ingen ha en absolutt hevd på bruken av kvalitetsbegrepet innenfor utdanning og kvalifisering. Slik vi ser det, bør fagskoleslaget – slik vi i FLT tok oss den frihet – også være av de som "kjemper" for retten til en statusheving for alternativ innholdsdefinisjon og retten til å anvende kvalitetsbegrepet.

Vi er ikke uenig at forskningsbasert utdanning kan være et spørsmål både om identitet og grad av vitenskap som grunnlag for faglig kvalitet, men: vår påstand er at utdanning også er – og skal være – uløselig knyttet til matnyttig verdiskaping og helhetlige samfunnsbehov.

Nytteverdi må både kunne lede til respekt og anerkjennelse, og fungere som kilde til identitet.

Skal vi komme dit må vi løfte opp verdien av praktisk og erfaringsbasert kunnskap og kompetanse som verdifullt i seg selv.

Vårt mål er ikke å snakke "ned" akademia. Men tiden er så visst inne for å snakke "opp" fagskolen! Det er ikke det samme som å fremme praktisk kompetanse til erstatning for teoretisk. Dette handler ikke om enten eller. Det handler om anerkjennelse og respekt for begge deler – ikke bare den ene.

Det er kvalifisering det handler om

Forstått slik er det KVALIFISERING vi snakker om når vi skal uttrykke hva kvalitet handler om, hva begrepet bør og skal inneholde;

- Kvalifisering til en positiv identitet – som FAGutdannet – for den studerende
- Kvalifisering til dokumentert anerkjennelse for sin utvidete faglige kompetanse
- Kvalifisering av den enkeltes sysselsettingsevne (dette vanskelige engelske ordet "employability"): en persons evne til i det hele tatt få jobb, holde seg i jobb, og/evt. skaffe nytt arbeid hvis nødvendig eller ønskelig
- Samt Kvalifisering til nytteverdi for arbeidsliv og samfunn i økonomisk forstand

Vår Nasjonalforsamling har allerede vedtatt at realkompetanse – kvalifisering basert på erfaring og praksis – representerer en kvalitet som gir grunnlag for opptak til alle nivåer av utdanning. Slike kandidater skal stille på lik linje med andre. Det må vi ta på alvor i langt større grad enn i dag.

Om å være talsmann for endringer

Men om vi mener tiden er inne for en nødvendig omlegging av kvalitets- og kvalifiseringsbegrepet, kan vi være like sikre på at forslaget vil møte motbør. Det kan være ubehagelig å gjøre seg til talsmann for endringer, dersom det utfordrer egen og andre oppfatning av faglig, så vel som sosial, integritet. Det betyr ikke at det ikke skal forsøkes, eller at forsøket kan avstedkomme gode og varige endringer.

Det har vi en viss erfaring med.

FLT har bygget opp forbundets EVU- tilbud og utdanningselskapet Addisco – mye som resultat av et faglig samarbeids- og samutviklingsprosjekt mellom oss og ulike universitet og høyskoler. Da er det

ekstra gledelig i dag, å kunne konstatere at noen av dem som i starten var mest skeptiske til våre krav og behov, nå er de som er mest entusiastiske.

- De gleder seg over at opptak på bakgrunn av realkompetanse åpner deres fag for flere!
- De ser at voksenpedagogiske tilpasninger og matnyttene av å kombinere de teoretiske aspektene med praktiske elementer tilfører mer på veien mot en bedre fagformidling enn å representere økte kostnader og faglige stengsler
- De ser at opptak på bakgrunn av realkompetanse ofte slår ut i forsterket faglig kvalitet og forsterket læringsutbytte for de lærende.

Addiscos erfaringer med å utfordre tradisjonell kvalitetstankegang

For Addisco har det vært interessant å konstatere at opptak på bakgrunn av realkompetanse IKKE hinder kvalitet, heller motsatt: Forelesere melder om utfordrende studenter, at de reiser krevende faglige problemstillinger, og ikke minst: at de – i positiv forstand – ofte får større faglige utfordringer de får som formidlere, i forhold til tilsvarende erfaring fra grunnutdanningen.

Virkelighetsnære observasjoner, spørsmål og erfaringer, gjør fag og pedagogikk god. Det gir også motiverte og reflekterte studenter. Over 90 % gjennomføringsgrad på Addisco- kurs forteller oss at dette er uttrykk for kvalitet. Tilsvarende gjennomføringstall for tilsvarende grunnutdanning ligger betydelig lavere.

Addisco krevde endringer i undervisningsform og voksenpedagogiske tilpasninger som utfordret det formidlingspedagogiske regime akademisk tradisjonelt stod og står for, men det har absolutt IKKE vært til hinder for kvalitet, heller motsatt: Erfaringene til de foreleserne vi engasjerer fra høyskolen og universitetet i Bergen vil f.eks. være at studenter med relevante erfaringer og realkompetanse fra næringslivet, kan avslå det lektorene bringer til torgs som det "siste" faglige og teoretiske oppdaterte, som allerede utgått på dato. En ny ISO standard for kvalitetsledelse er den de skrotet på Raufoss som for dårlig for 2 år siden ...

Plutselig er det studenten som kan finne på å ta læreren i skole.

Totalt sett gjør dette noe med læringskvaliteten. Ikke alle forelesere makter denne typen utfordringer, men de som gjør det, finner at faget lever på en ny og utfordrende måte, der ny og sterk læring finner sted i møtet mellom teori og praksis. Denne formen for møter mellom teori og praksis kommer til uttrykk som kvalitetshevende for faget og utdanningen – ikke kvalitetsvekkende.

Så, våre erfaringer når det gjelder undervisnings- kvalitet, er at verken alternativ pedagogisk tankegang eller vektlegging av praktisk erfaring og kompetanse, er til hinder for å komme gjennom et formalisert og krevende pensum. Tvert om! Det er en praksis som forteller historien om et alternativt kvalitetsbegrep, som det er behov for, og som så absolutt ikke står noe tilbake for et akademisk kvalitetsbegrep som nyter 600 års kulturell beskyttelse som enestående og enerådende.

Som vi gjorde i oppbyggingen av Addisco som utdanningsselskap, mener vi at fagskolen må:

- holde oppe troen på verdien av nærhet til det praktiske som kvalitet i utdanningen og

- holde troen oppe på verdien av alternative veier for formidling, undervisning og pedagogikk som kvalitet i utdanningen.

Hva med resultatperspektivet?

Når det gjelder resultatperspektet av begrepet kvalitet er erfaringen den samme: MATNYTTEN for næringsliv og samfunn blir ekstra stor når teoretiske aspekter kombinert med praktiske, gjennomsyrer undervisningen. Her mener vi våre erfaringer er ekstra interessante for fagskolen – som i likhet med vårt eget tilbud, er spesielt godt egnet som videreutdanningsarena: Her kan studenter fortsette å stå i jobb og slippe å ta ut permisjon, mens de viderequalifiserer seg.

Vi ser at flere fyller sin gamle stilling bedre og sikrer utsiktene til å beholde sitt arbeid for fremtiden; flere får tilbud om avansement og ny stilling etter endt kvalifisering, med mer lønn og mer ansvar.

Etter vårt skjønn er dette som er livslang – eller livs**vid** læring i praksis!

Et premiss som savnes: Verdiskapingsargumentet.

All vår erfaring tilsier at Addiscos studenter er kandidater som umiddelbart omsetter nyvunnen teoretisk kunnskap i økt verdiskaping, når de er tilbake på egen arbeidsplass. Eller de gis mulighet til å integrere teoretisk og praktisk kunnskap underveis i utdanningen, for eksempel bidra til endring – lokalt i bedrift, fra samling til samling. Fagskolestudenter gjør DET SAMME. Dermed er dette til gunst for produktivitet og verdiskaping for virksomheter og samfunn totalt sett.

Dette understreker også et aspekt vi ønsker å vektlegge: som samfunn har vi ikke RÅD til å holde oss med akademisk kvalitetsbegrep som setter begrensninger for alternative veier til foredling av samfunnets humankapital.

Samlet sett er jo potensialet for utdanning og videreforedling av norsk humankapital MYE større i arbeidslivet enn innen grunnutdanningen. Skal vi forme et arbeids- og næringsliv som skal holde for morgendagen, må vi fremover legge mye bedre til rette for etter- og videreutdanning og åpne reelle muligheter for kontinuerlig læring gjennom hele den enkeltes yrkesaktive karriere. Fagskolenivået er UTVILSOMT viktig i en slik sammenheng.

Dokumentasjonsutfordringen: forbindelsen mellom det livsvide læringsperspektivet og våre erfaringer.

Som premiss for å få til livslang og livsvid læring i reell forstand, trenger vi alternativ anerkjennelse av begrepet kvalitet. Det er ikke bare vitenskapelige baserte metoder og akademisk dannelseskultur – som skal kunne legitimere anvendelse av begrepet kvalitet.

Etter hvert har vi tilstrekkelig med erfaring til å kunne hevde, at både for utdanningsinstitusjonen, for næringsliv, for samfunn, for mennesket selv, og for læringsmiljøet, er det et gode å utfordre det akademiske kvalitetsbegrepet.

FLT vil – for forbundets- og Addiscos del – sette i gang et følgeforskningsprogram fremover. Dette vil ta sikte på å dokumentere hvem Addiscos studenter er, med hvilken realkompetanse de tas opp i høyere utdanning, hvordan de klarer seg gjennom undervisning og læring, og til hvilke jobber og

forfremmede karriereutsikter de går til etter endt studium. Slik vil FLT vise hvilken verdi et alternativt kvalitetsbegrep i utdanning faktisk betyr. For oss alle. Vi vil vise verdien av et alternativt kvalifiserings- og kvalitetsbegrep innenfor høyere utdanning.

Vår oppfordring er at også fagskolen griper muligheten til å forme fagskoleslaget, for å synliggjøre det samme prinsippet et annet sted innenfor et felles utdanningsunivers: Om verdien av et alternativt kvalifiserings- og kvalitetsbegrep; for mennesker, for arbeids- og næringsliv og for samfunnet; herunder reiser kravet om relevant forskning for fagskolenivået i LANGT sterkere grad enn vi har sett til nå.

Her må det dokumenteres hvordan alternativ innstilling til ressurser og evner vil slå ut i HØY GJENNOMFØRINGSGRAD for studentene. Det må dokumenteres hvordan alternativ kvalitet bidrar til kvalifisering av kandidater som ARBEIDSLIVET HAR INTERESSE AV, og det må dokumenteres hvordan alternativ foredling bidrar til EKSTRA OG ØKT VERDISKAPING.

Vårt fremtidige velferdssamfunn er, slik vi ser det, helt avhengig av dette.

På vegne av FLT og LO ønsker vi hele fagskoleslaget lykke til med en slik prosess!